

การวิเคราะห์พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนา
ในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี*
AN ANALYSIS OF HISTORICAL DEVELOPMENT OF BUDDHISM
IN CHAIYA DISTRICT, SURATTANI PROVINCE

พระมหาธงชัย วณณวีโร (วรรณวีระ)

Phramaha Tongchai Wannawero (Wannawira)

พระครูโฆสิตพัฒนากุล

Phrakhrukositwattananukul

พระครูวิจิตรศีลาจาร

Phrakhruwijitajarn

สิทธิโชค ปานะศรี

Sitthichok Panasree

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

สวัสดิ์ อโนทัย

Sawat Anothai

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

Saint John's University, Thailand

E-mail: wannaveropikku28@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี 2) เพื่อศึกษาอิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่ออำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี 3) เพื่อศึกษาพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนาในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานีดำเนินการศึกษาโดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เน้นการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Research) และวิจัยภาคสนาม (Field Research) เพื่อสัมภาษณ์ผู้ทรงความรู้ นำเสนอข้อมูลแบบเชิงพรรณนา

* Received 4 June 2019; Revised 19 July 2019; Accepted 21 July 2019

ผลการวิจัยพบว่า

1. เมืองไชยามีพัฒนาการมาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ราว 7,000 ปีมาแล้วมีพัฒนาการเป็นชุมชนและเมืองขึ้นมาในยุคต้น ๆ และพัฒนาเป็นเมืองท่าทางการค้าระหว่างมหาสมุทรทั้งสองจากการเข้ามามีอิทธิพลของชุมชนการค้าของอินเดีย นครรัฐแรก ๆ คือ พันทัน และนครศรีโพธิ์ จนถึงศรีวิชัยยังคงพัฒนาขึ้นมาภายใต้อิทธิพลจากอินเดีย ในสมัยศรีวิชัยตอนปลายมีจารึกถึงชื่อเมืองนี้ว่า “ครหิ” และปรากฏชื่อเมืองไชยาในสมัยพระเจ้าอู่ทองตั้งกรุงศรีอยุธยาในฐานะเมืองขึ้น ต่อมาในรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เมืองไชยาได้ถูกรวมอยู่ในเมืองบ้านดอน (จังหวัดสุราษฎร์ธานี) หรือมีสถานะเป็นอำเภอจนถึงปัจจุบัน

2. เมืองไชยามีความสัมพันธ์อยู่กับพระพุทธศาสนาอย่างยาวนาน ผู้คนยึดมั่นในพระธรรมตั้งแต่ยุคนครโพธิ์ที่ตั้งชื่อตามหนองศรีมหาโพธิ์และตามความรุ่งเรืองทางพระพุทธศาสนา ดังนั้นพระพุทธศาสนาจึงมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวไชยา และประเพณีวัฒนธรรม รวมทั้งการเล่น และบทเพลงที่ถ่ายทอดประเพณีธรรมและศีลธรรม

3. พระพุทธศาสนารอบอ่าวไชยาเริ่มขึ้นราวกลางพุทธศตวรรษที่ 2-3 จากการเป็นเมืองท่าการค้าและทางสมณะทูต มีหลักฐาน คือ เครื่องประดับทางพระพุทธศาสนายุคต้น อายุราวพุทธศตวรรษที่ 2-5 ซึ่งชาวพุทธอินเดียนำมา จากหลักฐานทางเอกสารและโบราณคดีสันนิษฐานว่า ในช่วงต้นมีการนับถือพระพุทธศาสนาเถรวาท นิกายมหาสังฆิกะเป็นต้น ในสมัยศรีวิชัยยุคต้นนั้นมีการนับถือพระพุทธศาสนาเถรวาทนิกายมูลสรวาสติวาท เป็นต้น บางส่วนที่นับถือมหายานมีนิกายมหายมิกะเป็นต้น จนถึงราวพุทธศตวรรษที่ 13-14 พระพุทธศาสนามหายานแบบตันตระได้รับความนิยม ราวพุทธศตวรรษที่ 17 ลัทธิลังกาวงศ์ได้เข้ามา ในราวพุทธศตวรรษที่ 20-23 พระพุทธศาสนาเถรวาท แบบสยามวงศ์ได้ผสมผสานกับลังกาวงศ์ที่มีอยู่เดิมสืบเนื่องมาจนปัจจุบัน

คำสำคัญ : ประวัติศาสตร์, พระพุทธศาสนา, ไชยา

Abstract

This research studies on the historical development of Buddhism in Chaiya district of Surat Thani province, Thailand with the following objectives: 1) to study the history of Chaiya district in Surat Thani province, Thailand 2) to study

the influence of Buddhism on Chaiya District in Surat Thani province, Thailand³) to study the historical development of Buddhism in Chaiya District of Surat Thani Province, Thailand focusing on documentary research and presenting descriptive data using qualitative research methodology

The research found that -:

1. The city of Chaiya has evolved since the prehistoric period, about 7,000 years ago. It has developed into a community and an early city, and developed into a commercial port, which controls the path that is the bridge across the both oceans due to the influence of the Indian trade community. In the early cities are Pan-Pan and SiriBodhi. Until Srivijaya period, It had been developed under Indian Influence. the late Srivijaya period, evidence of the name of this city was revealed as “Grahi” and began to appear in the name of the city of Chaiya for the first time as a colony reign of King U-Thong, the founder of Ayudhya. In the King Rama V of Rattanakosin period, Chaiya city has been included in Ban Don town (Surat Thani province) or has a status as a district until now.

2. Muang Chaiya is a Dharma city that has been associated with Buddhism for a long time. People have faith in and adhering to Dharma since the age of Nakhon Pho (Si Pho), which is named after the bud of SiriBodhi and the prosperity of Buddhism in this city. Therefore, Buddhism has influenced the way of life of Chaiya people and created culture and tradition including plays and songs, all conveying the ultimate reality and good morals.

3. Buddhism on the land around the Chaiya Bay began in the middle of the 2nd-3rd centuries B.E. onwards, from being a trading port and the Buddhist missionary. There is evidence of the coming of Buddhism; jewelry which is a symbol in the early Buddhism was in the age range 2nd-5th centuries B.E. which Buddhist Indians carrying with. From documentary evidence and

archeology, presumably in the beginning, there were Theravada Buddhism such as Maha Sanghika sect. In the early Srivijaya period, there were Theravada Buddhism, such as Mulasaravasativada, and Mahayana Buddhism such as Matiyamika. Until around 13th-14th Century B.E., the Tantra Mahayana Buddhism was very popular. As of the 17th century B.E, the Lanka-Wangsa cults had entered this region. In the 20th-23rd century B.E., Siam-Wangsa Theravada Buddhism which is popular merged with the existing Langka-Wangsa and continues till date.

Keywords: History, Buddhism, Chaiya

บทนำ

เมืองไชยาเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่มีความสำคัญทั้งทางการเมืองและทางศาสนา โดยเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญในการติดต่อค้าขายทางทะเล เป็นทั้งจุดคั่นกึ่งกลางและสะพานสำหรับเชื่อมต่อทางการค้าระหว่างซีกโลกตะวันตกและตะวันออกมาตั้งแต่อดีต โดยมีเส้นทางแม่น้ำสำหรับข้ามทะเลทั้งสองได้โดยไม่อ้อมไปทางทะเลใต้ซึ่งชุกชุมไปด้วยโจรสลัดและภัยทางธรรมชาติ (สุภัทรดิศ ดิศกุล, 2560) และด้วยเหตุนี้ทำให้บริเวณแถบนี้ได้รับความเจริญต่าง ๆ จากภายนอก โดยมีชาวอินเดียเป็นชนชาติที่สำคัญซึ่งได้เข้ามาทำการค้าและนำเอาอารยธรรม ความเชื่อ ศาสนา ภาษา กฎหมายและประเพณี เข้ามาในดินแดนแถบนี้ (จิตา สารายา, 2536) ทำให้เมืองไชยาเป็นพื้นที่รุ่งเรืองทั้งทางเศรษฐกิจและทางศาสนา ก่อกำเนิดเมืองขึ้นหลายแห่งที่บ่งชี้ถึงความยิ่งใหญ่มาแต่อดีต อาทิ เมืองพนัสนิคม เมืองศรีโพธิ์ และอาณาจักรศรีวิชัย (ธรรมทาส พานิช, 2529)

เรื่องราวของพระพุทธศาสนาในเมืองไชยาจากอดีตถึงปัจจุบันล้วนมีความน่าสนใจและยังคงไม่เป็นที่ปรากฏชัด ซึ่งจุดเด่นของพระพุทธศาสนาในเมืองไชยาถือเป็นเมืองพุทธที่มีความเก่าแก่ มีการเข้ามาของพระพุทธศาสนาหลากหลายนิกาย ซึ่งมีผลต่อหลักธรรม และค่านิยมเชิงพุทธหลายอย่างของชาวไชยา ที่ล้วนเป็นพื้นฐานให้ผู้คนในเมืองไชยามีความลึกซึ้งในธรรมะและมีแนวคิดเชิงพุทธในการดำเนินวิถีชีวิต ทั้งยังเป็นดินแดนกำเนิดปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา คือ พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส อินทปัญโญ) ด้วยเหตุนี้ จึงสมควรที่ต้องศึกษาค้นคว้าถึงพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ความเป็นมาของพระพุทธศาสนาในเมืองไชยาตั้งแต่อดีต เพื่อไข

ความเป็นมาและเรื่องราวของพระพุทธศาสนาในเมืองไชยาให้พุทธศาสนิกชนและผู้สนใจได้ทราบ และเพื่อให้ลูกหลานชาวไชยาได้ทราบและตระหนักถึงมรดกธรรมของบรรพชน ทั้งยังไม่ปรากฏว่ามีการศึกษาและการทำวิจัยในประเด็นนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่ออำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนาในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาโดยอาศัยวิธีวิจัยเอกสาร (Document Research) วิจัยภาคสนาม (Field Research) เพื่อสัมภาษณ์ข้อมูลจากผู้รู้เรื่องพัฒนาการทางประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อประกอบเนื้อหาวิทยานิพนธ์ซึ่งได้กำหนดการวิจัยเป็นขั้นตอนไว้ ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลจากเอกสาร ชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับสยามรัฐ และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ หนังสือ เอกสาร วารสาร วิทยานิพนธ์ บทความ และงานวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการวิจัย รวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้

1.2 ข้อมูลภาคสนาม จากการสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interview) พระมหาเถระผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการทางประวัติศาสตร์ และบุคคลผู้มีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในพื้นที่ อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยสัมภาษณ์ 5 ท่าน คือ

1.2.1 พระครูศรีปริยัติยาภรณ์ (รุ่งเรือง ธมมปวโร ป.ธ.6) พระมหาเถระผู้ทรงคุณวุฒิ อดีตเจ้าคณะอำเภอไชยา, ที่ปรักเจ้าคณะอำเภอไชยา, เจ้าอาวาสวัดเวียง, และผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถานบ้านเมืองไชยา

1.2.2 พระปลัดพานิช อรินทโม ป.ธ.3 ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดธารน้ำไหล (สวนโมกขพลาราม) และหัวหน้าที่พักสงฆ์อาศรมพุทธบุตร (วัดดอนหลวง)

1.2.3 นายอาณัติ บำรุงวงศ์ ผู้อำนวยการสำนักศิลปากรที่ 12 นครศรีธรรมราช

1.2.4 ดร.เสนีย์อนุชิต ถาวรเศรษฐ นักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิ, อดีตเลขาธิการ คณะอนุกรรมการตรวจสอบหลักฐานประวัติศาสตร์ คณะกรรมการการศึกษา วุฒิสภา พ.ศ. 2544 - 2548

1.2.5 นายจำลอง นิลทจันทร์ ผู้ทรงคุณวุฒิและปราชญ์ชาวบ้าน อดีตผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิค สุราษฎร์ธานี และคณะกรรมการสภาวัฒนธรรมอำเภอไชยา

1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลภาคสนามประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interview)

2. ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 เรียบเรียงข้อมูล โดยการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกัน ทั้งในส่วนข้อมูลที่ได้จากเอกสารต่าง ๆ และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ภาคสนาม

2.2 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดตามจุดประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้

3. เสนอผลการศึกษาวิเคราะห์

3.1 นำข้อสรุปมาสังเคราะห์เชื่อมโยงสู่ภาพรวม

3.2 สรุปผลการวิจัยในลักษณะของการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) และนำเสนอข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

1. ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี สรุปได้ว่า เมืองไชยานั้นมีพัฒนาการเริ่มขึ้นเมื่อ 7,000 ปีมาแล้ว และในราวพุทธศตวรรษที่ 3-6 ได้มีชาวอินเดียเข้ามาทำการค้าและตั้งชุมชนเมืองท่าขึ้นมาจนพัฒนาขึ้นเป็นนครรัฐ คือ นครรัฐพันพัน และนครศรีโพธิ์ ซึ่งปกครองโดยกษัตริย์ราชวงศ์ไศเลนทร์ และภายหลังได้ก่อตั้งอาณาจักรศรีวิชัยอันยิ่งใหญ่ ในพุทธศตวรรษที่ 18 อาณาจักรสุโขทัยได้ขยายอิทธิพลลงมาทางใต้และมีอำนาจเหนือเมืองนครศรีธรรมราชรวมถึงเมืองไชยาในสมัยนี้ที่มีชื่อว่า “ครหิ” ซึ่งมีฐานะเป็นหัวเมืองของเมืองนครศรีธรรมราช จนถึงสมัยอยุธยาปรากฏชื่อ “เมืองไชยา” เป็นครั้งแรกในฐานะหัวเมือง

สำคัญทางปึกษาได้ ในสมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เมืองไชยามีปรากฏอยู่ในกฎหมายตรา 3 ดวง ซึ่งได้ชำระใหม่ว่า “เมืองไชยาเป็นเมืองชั้นตรีอันดับพิเศษเทียบเท่าเมืองชั้นโท มีจตุสดมภ์ พร้อมกับเจ้าเมืองมีราชทินนามว่า พระยาวิชิตภักดีศรีพิชัยสงคราม ถือศักดินา 5,000 ไร่” ตั้งอยู่บริเวณพุมเรียง จนถึงรัชกาลที่ 5 ทรงโปรดให้รวมเมืองไชยา เมืองกาญจนดิษฐ์ เมืองศรีรัฐ รวมเป็นเมืองไชยา ตั้งศาลากลางอยู่ที่บ้านดอน ในรัชกาลที่ 6 โปรดให้เมืองไชยาเก่าให้เป็น “อำเภอพุมเรียง” แต่ราษฎรยังเรียกว่าเมืองไชยา จึงโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามเมืองบ้านดอนใหม่ว่า “เมืองสุราษฎร์ธานี” ภายหลังเปลี่ยนชื่ออำเภอพุมเรียงเป็นอำเภอไชยาตามเดิม จนถึงรัชกาลที่ 7 เมืองไชยาได้ย้ายจากพุมเรียงมาที่ตลาดไชยาใกล้สถานีรถไฟในปัจจุบัน เรียก “อำเภอไชยา”

2. อิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่ออำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี สรุปได้ว่า เมืองไชยาเป็นเมืองเก่าแก่ที่มีสถาปัตยกรรมโดดเด่นรู้จักกันในชื่อ “ศิลปะศรีวิชัย” ซึ่งสถาปัตยกรรมทางพระพุทธศาสนาในยุคต้น ๆ ราวพุทธศตวรรษที่ 11-12 เป็นศิลปะแบบอินเดียแท้ มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับสถูป หรือเจดีย์ ในราวพุทธศตวรรษที่ 12-13 นิยมสร้างสถูป หรือเจดีย์ ที่มีรูปแบบของการจำลองมณฑลจักรวาลเพื่อประดิษฐานพระพุทธรูป หรือพระโพธิสัตว์ตามคติมหายาน และต่อมาได้พัฒนารูปแบบเฉพาะถิ่นขึ้นเรียกว่า “สถูปทรงศรีวิชัย” ในราวพุทธศตวรรษที่ 17 พระพุทธศาสนาแบบลังกาวงศ์ได้เข้ามาสู่เมืองนครศรีธรรมราช ก่อให้เกิดสถาปัตยกรรมที่เรียกว่า “สถูปแบบลังกาวงศ์” ซึ่งภายหลังอาณาจักรสุโขทัยได้รับรูปแบบสถูปนี้ไปพัฒนาเป็นรูปแบบเฉพาะที่เรียกว่า “สถูปแบบสุโขทัย” และ นับตั้งแต่ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา สถาปัตยกรรมในเมืองไชยานิยมสร้างแบบอยุธยาและแบบรัตนโกสินทร์

ทางด้านประติมากรรมนั้น พระพุทธศาสนาก็มีความเกี่ยวพันต่อพัฒนาการรูปแบบของประติมากรรมในเมืองไชยาอย่างยิ่งเช่นกัน นับตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 2-5 มีการพบประติมากรรมเชิงสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่เนื่องในพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องประดับที่ติดตัวมาของชาวพุทธจากอินเดีย อาทิ ตรีรัตน์ะ สิงห์อโศก กวางหมอบ สวัสดิเกะ เป็นต้น ในราวพุทธศตวรรษที่ 10-12 ปรากฏปฏิมากรรมที่เนื่องในพระพุทธศาสนาเถรวาท นิกายมหาสังฆิกะ ศิลปะแบบอินเดีย และปฏิมากรรมศิลปะทวารวดี ต่อมาในราวพุทธศตวรรษที่ 12-13 พระพุทธศาสนาพุทธมหายาน แบบตันตระ รูปแบบของปฏิมากรรมยังคงได้รับอิทธิพลจากศิลปะ

อินเดียแต่ได้ผสมผสานกับศิลปะท้องถิ่นก่อให้เกิดศิลปะศรีวิชัยขึ้น โดยยุคนี้นิยมสร้างพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรตามคติมหายาน ในพุทธศตวรรษที่ 18-20 ได้พัฒนาพุทธศิลป์เฉพาะถิ่นที่เรียกว่า “พระพุทธรูปสกุลช่างไชยา” พระพุทธรูปในยุคนี้นิยมสร้างด้วยศิลาทรายสีแดง ครั้นในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 24-ปัจจุบัน ในยุคต้นยังคงได้รับอิทธิพลจากศิลปะสมัยอยุธยา ต่อมาพุทธศิลป์ได้ผสมผสานกับศิลปะจีน จนถึงปัจจุบันได้รับอิทธิพลจากศิลปะร่วมสมัย

ทางด้านวรรณกรรมในเมืองไชยาได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนาอย่างเห็นได้ชัดจากภูมิปัญญาและคุณธรรมของบรรพชนที่ส่งถ่ายทอดคุณธรรมจริยธรรม และความเคารพศรัทธาในพระพุทธศาสนาผ่านการรังสรรค์วรรณกรรมที่ไพเราะถ่ายทอดให้ถึงลูกหลานอนุชนรุ่นหลังทั้งวรรณกรรมมุขปาฐะ เช่น เพลงกล่อมน้อง ปริศนาคำทาย นิทานพื้นบ้าน และกาพย์กลอนมุขปาฐะ เป็นต้น และวรรณกรรมลายลักษณ์ที่จดบันทึกลงในหนังสือใบลาน เป็นบทประพันธ์ในรูปโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน และร้อยแก้ว โดยวรรณกรรมที่เป็นที่นิยมโดดเด่นได้แก่ พระวรวงศ์ไคบุตร กายนครเป็นต้น และยังมีผู้แต่งวรรณกรรมสมัยใหม่ที่โดดเด่น อาทิ พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส อินทปัญโญ) พระราชสุธรรมเมธี (สังข์ ฐิริปัญโญ) และนายธรรมทาสพานิช เป็นต้น

ทางด้านประเพณีวัฒนธรรม อิทธิพลจากพระพุทธศาสนาได้ก่อให้เกิดประเพณีวัฒนธรรมหลายอย่างที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะชุมชนเกี่ยวเนื่องกับเหตุการณ์สำคัญในพระพุทธศาสนา มาเป็นประเพณีประจำปีที่ชุมชนได้ร่วมกันจัดทำด้วยจิตเคารพศรัทธาในพระพุทธศาสนา ประเพณีเนื่องในการแสดงความกตัญญูกตเวทิตะถึงปูย่าตายายในเดือน 10 รับตายาย ทำบุญเดือน 11 ออกพรรษาตักบาตรชักเรือพระ เดือน 5 ทำบุญวันจับปี๊บเดือน เดือน 6 สวดทุ่งสวดหลา และประเพณีเนื่องในการทำบุญงานศพของญาติผู้จากไปโดยการสวดมาลัย ซึ่งล้วนแสดงให้เห็นประจักษ์ถึงความเกี่ยวพันและอิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่อด้านประเพณีวัฒนธรรมของชาวไชยาได้อย่างดียิ่ง

ทางด้านคติความเชื่อของชาวไชยานั้น วิถีชีวิตล้วนมีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ทั้งการเกิด การบวช การแต่งงาน การตาย ซึ่งแต่ละขั้นตอนพิธีกรรมล้วนแล้วแต่ประกอบไปด้วยความเชื่อและคติธรรมที่ซุกซ่อนไว้เสมอ อาทิ การหักหัวและของใช้ของผู้ตายในพิธีกรรมงานศพที่แฝงปริศนาธรรมถึงว่าทุกสิ่งต้องแตกดับเป็นธรรมดา ไม่ยั่งยืน และต่อกลับคืนดังเดิมไม่ได้ และการมัดตราสัง 3 หรือ 5 เปราะ อันแฝงปริศนาให้คนคิดเกิดธรรมสังเวชถึงบ่วงที่

เกี่ยวพันจิตวิญญาณให้ทุกชนเวียนว่ายตายเกิดในสังสารทุกข์ อันได้แก่ห้วง 3 คือ ทรัพย์สมบัติ ลูก เมีย และบ่วง 5 คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ซึ่งประเพณีคติความเชื่อเหล่านี้ล้วนยึดถือแบบแผนธรรมเนียมที่สืบ ๆ กันมาผสานกับความเชื่อดั้งเดิมและความเชื่อทางศาสนา ทั้งพุทธและพราหมณ์เข้าไว้ด้วยกัน

ทางด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ พอสรุปได้ว่าชาวไชยาามีวิถีความเป็นอยู่เรียบง่าย ประกอบด้วยธรรม เนื่องจากเหตุที่เป็นเมืองที่นับถือพระพุทธศาสนามายาวนานจนวิถีชีวิตจิตใจผูกพันแน่นแฟ้นกับพระพุทธศาสนาในทุกกิจกรรมของชีวิต ทั้งด้านบ้านเรือนที่มีลักษณะเฉพาะที่สร้างให้มีองค์ประกอบของตัวเรือนตอบสนองกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ด้านอาชีพก่อให้เกิดอาชีพรองรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธนอกจากจะมีอาชีพทั่วไปคือเกษตรกรรมและประมง ด้านอาหารเมืองไชยานั้นมีอาหารที่โดดเด่นเป็นที่รู้จักคือไข่เค็มไชยาและผัดไทไชยา เป็นต้น ด้านการละเล่นหลัก ๆ ของเมืองไชยา อาทิ เพลงบอก เพลงนา และเพลงคำตัก ซึ่งล้วนมีคตินิยมเป็นบทร้องสั่งสอนอบรมผู้คนและใช้ละเล่นรื่นเริงในงานบุญงานวัดเป็นหลัก

3. วิเคราะห์พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนาในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี สรุปได้ว่า สันนิษฐานว่าการเข้ามาของพระพุทธศาสนาบนดินแดนรอบอ่าวไชยาเริ่มขึ้นราวกลางพุทธศตวรรษที่ 2-3 เป็นต้นมา จากทางการเป็นเมืองทำการค้าและทางสมณะทูตของพระเจ้าอโศกมหาราช คือพระโสณเถระกับพระอุตตรเถระที่มาประดิษฐานพระพุทธศาสนาในดินแดนนี้เมื่อปี พ.ศ. 274-304 และจากหลักฐานทางโบราณคดีที่มีการพบเครื่องรางรูปสัญลักษณ์แทนพระพุทธศาสนาในนิยามมหาสังฆิกะ เป็นรูปตรีรัตน์ะ หรือเครื่องหมายพระไตรรัตน์ เครื่องหมายสวัสดิกะ สิงห์อโศก ธรรมจักร ดอกบัว เป็นต้น ซึ่งนิยมทำเป็นเครื่องประดับติดตัวมาของชาวพุทธยุคต้น ๆ ราวพุทธศตวรรษที่ 9-10 เริ่มมีการเข้ามาของนิยามหายานด้วย ในพุทธศตวรรษที่ 10-11 มีการเข้ามาของนิยามสัมมิตยะ ราวพุทธศตวรรษที่ 11-12 ปรากฏร่องรอยของนิยามสถิรวาท ดังการพบธรรมจักร และคติการจาริก “คาถาเย ธมมาฯ” ในพระพุทธรูปสมัยนี้ ในพุทธศตวรรษที่ 12-13 ปรากฏหลักฐานต่าง ๆ ทั้งเอกสารและจากพระพุทธรูปในนิยามมูลสรวาสติวาท ดังเช่นพระพุทธรูปยืนที่พบในวัดแก้ว ซึ่งเมืองไชยาในสมัยศรีวิชัยนี้ ช่วงแรก ๆ นั้นยังคงนับถือพระพุทธศาสนาเถรวาทแบบนิยามมูลสรวาสติวาทมากกว่ามหายาน ตามบันทึกของพระภิกษุอุ๊จึงทำให้ทราบถึงนิยามต่าง ๆ ในสมัยศรีวิชัยว่าฝ่ายมหายาน ซึ่งแบ่งเป็นนิยามมาธยมิกะ และนิยามโยคอาจารย์ ส่วนฝ่ายเถรวาทนั้นมี

นิกายมุลสรวาสติกวาท มหาสังฆิกะ สลวิรวาท และสัมมิตีเย ในราวพุทธศตวรรษที่ 13-14 พระพุทธศาสนาหายานแบบตันตระได้รับความนิยมมาก มีการสร้างพระโพธิสัตว์ตามคติหายานมากมาย ในพุทธศตวรรษที่ 17-18 ดินแดนแถบนี้ได้รับอิทธิพลจากขอม

ต่อมาในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 17-19 อิทธิพลของพระพุทธศาสนาหายานที่เคยมีได้อ่อนกำลังลง โดยมีอิทธิพลของพระพุทธศาสนาเถรวาท แบบลังกาวงศ์ ซึ่งเป็นที่นับถือในเวลานั้นเข้ามาแทนที่ ซึ่งอิทธิพลของพระพุทธศาสนาเถรวาทแบบลังกาวงศ์จากนครศรีธรรมราชที่เข้ามาสู่ไชยานี้ได้ทั้งหลักฐานไว้คือการตั้งพระครูรักษาพระบรมธาตุอย่างเมืองนครศรีธรรมราชไว้ในเมืองไชยา 2 ตำแหน่ง คือ พระครูกาแก้ว และพระครูการาม ซึ่งยังคงใช้สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนในราวพุทธศตวรรษที่ 20-23 พระพุทธศาสนาเถรวาทแบบสยามวงศ์ได้รับความนิยมยิ่งขึ้น ราวพุทธศตวรรษที่ 24 เป็นต้นมา ในยุครัตนโกสินทร์ช่วงต้นยังคงได้รับอิทธิพลของพระพุทธศาสนานิกายสยามวงศ์ จนถึง พ.ศ. 2476 ได้มีการตั้งคณะสงฆ์ใหม่อย่างรามัญขึ้น โดยเรียกคณะสงฆ์ใหม่ว่าธรรมยุติกนิกาย และคณะสงฆ์เดิมที่เหลือว่ามหานิกาย และแบ่งการปกครองสงฆ์เป็น 2 ฝ่าย โดยมีสังฆราชพระองค์เดียวปกครองสูงสุด กระทั่งในสมัยปัจจุบันพระพุทธศาสนาในเมืองไชยาได้รับอิทธิพลจากแนวการสอนและเผยแผ่ของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส อินทปัญโญ)

อภิปรายผล

การศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนาในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ทั้งทางสังคมและศาสนาเก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศไทย โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษารั้วนี้เนื่องจากความน่าสนใจใคร่รู้ถึงความเป็นมาของพระพุทธศาสนาในระดับท้องถิ่นของตน อีกทั้งยังขาดการศึกษาในเรื่องนี้โดยตรงให้ชัดเจน ซึ่งสิ่งที่ต้องการทราบในงานศึกษาชิ้นนี้แยกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่

1. ประเด็นเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี จากหลักฐานต่าง ๆ ทำให้ทราบว่าบริเวณเมืองไชยาที่เรียกว่า “บริเวณรอบอ่าวบ้านดอน หรืออ่าวไชยา” นั้นมีผู้คนอยู่อาศัยสืบต่อกันมากกว่า 7,000 ปี โดยชาวไชยาดั้งเดิมน่าจะสืบเชื้อสายมาจากพวกชาไก (มานิ) ซึ่งต่อมาได้ผสมกับชาวอินเดียและคนไทยจากภาคกลางในยุคหลัง

กลายเป็นชาวไชยาท้องถิ่นในปัจจุบัน สอดคล้องกับท่านพุทธทาส อินทปญโญ ที่ระบุว่ากลุ่มชนที่อาศัยอยู่ดั้งเดิมในบริเวณรอบอ่าวไชยว่าพวกโปรโตมาเลย์ยังคงปรากฏเป็นชนพื้นเมืองเดิมในดินแดนภาคใต้ที่หลงเหลืออยู่ก็คือชาวเพลา (อ่าน เพ-ลา) หรือพวกขี้ปุย เป็นพวกที่ใช้ชีวิตอยู่ในป่าสูงแถบต้นน้ำคลองไชยาบริเวณภูเขาที่ชื่อเพ-ลา เขตตำบลปากหมาก อำเภอไชยา ได้ผสมกับชาวอินเดียและคนไทยจากภาคกลางที่ลงมาในยุคหลังจนกลายเป็นชาวไทยปักษ์ใต้ในท้องถิ่นปัจจุบัน (พระครูอินทปญญาจารย์ (พุทธทาส อินทปญโญ), 2545)ต่อมาได้พัฒนาขึ้นเป็นชุมชนเมืองท่าทางการค้าและก่อให้เกิดเป็นนครรัฐแห่งแรก ๆ ของประเทศไทยขึ้นในบริเวณนี้คือนครศรีโพธิ์ซึ่งมีอำนาจเหนือดินแดนทางภาคใต้ตอนบน สอดคล้องกับ ธรรมทาส พานิช ได้ระบุว่าคาบสมุทรมลายา ตั้งแต่แถบเมืองมริด-ประจวบ ไปจนถึงบริเวณเมืองไชยาเก่า คือดินแดนรอบอ่าวบ้านดอนเคยเป็นประเทศเล็ก ๆ หลายประเทศเป็นเมืองขึ้นของประเทศพม่า และเป็นตลาดสากลของพ่อค้าจีน อินเดีย และอาหรับ (ธรรมทาส พานิช, 2529) และนครรัฐนี้ได้ขยายอิทธิพลยิ่งขึ้นจนเป็นอาณาจักรที่สำคัญชื่อว่า “ศรีวิชัย” ซึ่งคาดว่าช่วงต้นอาจมีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองไชยา เนื่องด้วยความเหมาะสมทางภูมิศาสตร์และปัจจัยที่เอื้อต่อการค้าจึงทำให้ดินแดนเมืองไชยาเจริญมั่งคั่งและพัฒนาสืบเนื่องต่อมาอีกหลายยุคหลายสมัยจนถึงปัจจุบันปรากฏหลักฐานเป็นประจักษ์พยานถึงบทบาทการเป็นบ้านเมืองที่เก่าแก่ยิ่งของภาคใต้ สอดคล้องกับที่ ศรีจักร วัลลิโกดม กล่าวว่าเป็นบ้านเป็นเมืองอย่างแท้จริงของภาคใต้นั้น เริ่มแต่เขตอำเภอท่าชนะลงมาจนถึงเขตอำเภอไชยา ที่ไชยาพบโบราณวัตถุที่เป็นของแบบก่อนขอม แบบทวารวดี แบบศรีวิชัย และอยุธยา ตามลำดับ (ศรีจักร วัลลิโกดม, 2538)

2. ประเด็นเกี่ยวกับอิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่ออำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แยกศึกษาไว้เป็น 6 ด้าน ได้แก่ ด้านสถาปัตยกรรม ด้านประติมากรรม ด้านวรรณกรรม ด้านประเพณีวัฒนธรรม ด้านคติความเชื่อ ด้านวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ โดยมุ่งให้ครอบคลุมถึงอิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่อชาวไชยาในแต่ละด้านตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเมื่อได้ทำการศึกษาแล้วจึงได้ทราบว่าพระพุทธศาสนานั้นมีอิทธิพลต่อการใช้ชีวิตชีวิตและต่อจิตวิญญาณของชาวไชยาเป็นอย่างมาก จนอาจกล่าวได้ว่าพระพุทธศาสนาที่สืบทอดมายาวนานได้หล่อหลอมเป็นเนื้อเดียวกับชาวไชยา ดังจะเห็นจากที่ชาวไชยาเข้าใจประเพณีธรรมเป็นอย่างดีถึงขนาดขับร้องเป็นทำนองเพลงกล่อมน้องสอดแทรกสอนบุตรหลานและมีดำเนินวิถีชีวิตด้วยธรรมะเสมอ สอดคล้องกับ ทิตยาพร มิตรอุดม ได้ระบุว่าในพุมเรียงมีการสร้างชุมชนซึ่งมี

ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับพื้นที่โดยผ่านหลักคิดทางพุทธศาสนาและมีการบ่มเพาะจนเกิดเป็นปัญหาในการเข้าใจความจริงของธรรมชาติกลั่นกรองสู่หลักการอาศัยอยู่ร่วมกัน ซึ่งสะท้อนออกมาในหลายรูปแบบ เช่น ประเพณี ความเชื่อ ภูมิปัญญาบางส่วนก็เกี่ยวข้องกับการใช้พื้นที่ทางด้านกายภาพ และหลักการเหล่านี้ก็นำกลับมาสู่การพัฒนาชาติเกล่าให้คนเกิดปัญญาวนไปเป็นวัฏฏะจักรสั่งสมในชุมชนจากรุ่นสู่รุ่น (ทิตยาพร มิตรอุดม, 2557) นอกจากนี้ที่พระพุทธศาสนาได้มีผลต่อหลักคิดและวิถีการดำเนินชีวิตแล้วยังส่งผลต่อศิลปกรรมที่เนื่องในศาสนาของชาวไชยาอีกด้วย โดยได้กำเนิดพุทธศิลป์ที่เรียกว่า “สกุลช่างไชยา” ขึ้นโดยยังคงหลงเหลือให้พบเห็นทั่วไปในเมืองไชยาทั้งพุทธรูปและใบเสมาต่าง ๆ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากศิลปะอินเดียและอื่น ๆ กระทั่งพัฒนาเป็นรูปแบบเฉพาะถิ่น สอดคล้องกับ นันทลักษณ์ ศิริมา ได้กล่าวว่า พระพุทธรูปสกุลช่างไชยามีรูปแบบศิลปะที่สอดคล้องและสัมพันธ์กับพระพุทธรูปในศิลปะอินเดีย ศรีลังกา ทวารวดี เขมร และอยุธยา (นันทลักษณ์ ศิริมา, 2555) และสอดคล้องกับ พงศ์ชาติ อินทขุม ระบุว่าใบเสมาที่ใช้กำหนดเขตอุโบสถแต่โบราณมักเป็นวัตถุจากธรรมชาติในพื้นที่อำเภอไชยาพบว่าใบเสมาของวัดในบริเวณชุมชนโบราณมีจำนวน 228 ใบ การใช้ใบเสมาเป็นตัวกำหนดขอบเขตในการทำสังฆกรรมยังคงสืบเนื่องตามแบบอย่างประเพณีนิยม (พงศ์ชาติ อินทขุม, 2541)

3. ประเด็นเกี่ยวกับการวิเคราะห์พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนาในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้พบว่าชุมชนยุคเริ่มต้นก่อนการเข้ามาของพระพุทธศาสนาได้มีการนับถือผี สางบรรพบุรุษอยู่ก่อน ดังหลักฐานที่มีการพบกลองมโหระทึกในบริเวณแถบนี้ถึง 5 ใบ สอดคล้องกับ ผศ.ดร.พิริยะ ไกรฤกษ์ กล่าวว่า “ชุมชนพื้นเมืองดั้งเดิมบริเวณรอบอ่าวไชยาได้มีความเชื่อในลัทธิผี นับถือผีบรรพบุรุษ ปู่ย่า ตายาย ตามลักษณะของผู้คนในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์โดยทั่วไป และจากการรับวัฒนธรรมภายนอกอยู่ก่อนแล้ว จะเห็นได้จากการพบกลองมโหระทึกสำริดแบบดองซอน” (พิริยะ ไกรฤกษ์, 2555) และสันนิษฐานว่าเมื่อชุมชนการค้าของชาวอินเดียได้เข้ามาสู่ดินแดนรอบอ่าวไชยาก็ได้นำพระพุทธศาสนาเข้ามาด้วยในราวกลางพุทธศตวรรษที่ 2-3 โดยมีการค้นพบหลักฐานประติมากรรมเชิงสัญลักษณ์ทางพุทธศาสนารุ่นต้นเป็นจำนวนมากกระจายทั่วไปในบริเวณแถบนี้ โดยพบหนาแน่นอยู่บริเวณเขตอำเภอไชยาถึงอำเภอท่าชนะ สอดคล้องกับ ปรีชา นุ่นสุข ระบุว่าประติมากรรมของสัญลักษณ์รูปไตรรัตน์ะ ศรีวิวัตสะ สวัสดิทกะ หงส์ หรือห่าน โค ช้าง ปลา และเหรา เป็นต้น อันเป็นหลักฐานทาง

โบราณคดีที่สำคัญที่ได้แสดงให้เห็นว่านับตั้งแต่ราวกลางพุทธศตวรรษที่ 2 ถึงกลางพุทธศตวรรษที่ 3 เป็นต้นมา พุทธศาสนาได้แพร่กระจายอิทธิพลมาสู่คาบสมุทรมหานครได้ของประเทศไทยอย่างแน่นชัด (ปรีชา นุ่นสุข, 2540)

พระพุทธรูปได้เจริญสืบเนื่องในบริเวณอ่าวไชยาหลากหลายยุคหลายนิกายซึ่งมีการพบหลักฐานโบราณวัตถุพยานที่แสดงถึงความเชื่อในลัทธิต่าง ๆ กัน โดยพระพุทธรูปในบริเวณรอบอ่าวไชยาในยุคนครโพธิปรากฏให้เราทราบถึงความรุ่งเรืองทางธรรมะของดินแดนแถบนี้ ดังพยานหลักฐานในบันทึกของพระภิกษุอิงที่ได้เดินทางจากจีนไปศึกษาธรรมที่พุทธภูมิในราวพุทธศตวรรษที่ 12-13 สอดคล้องกับ ศาตราจารย์ หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล ได้กล่าวว่า จารึกหลัก พ.ศ. 1227 เป็นพยานหลักฐานอันแรกที่มีศักราชซึ่งแสดงให้เห็นถึง พระพุทธรูปนิกายมหายานในภาคเอเชียอาคเนย์ ทั้งนี้ก็เป็นการสนับสนุนคำกล่าวของพระภิกษุอิง ที่ว่าอาณาจักรศรีวิชัยมีความสำคัญในการเป็นศูนย์กลางทางพุทธศาสนา และสนับสนุนคำกล่าวของท่านเกี่ยวกับพุทธศาสนานิกายต่าง ๆ ในทะเลใต้ (สุภัทรดิศ ดิศกุล, 2560) เมืองไชยาในสมัยศรีวิชัยได้เป็นศูนย์กลางส่งออกพระพุทธรูปแบบมหายานไปทั่วแถบดินแดนทะเลใต้ทีเดียว แต่กระนั้นถึงพระพุทธรูปแบบมหายานจะรุ่งเรืองในดินแดนแถบนี้เพียงใดก็มีแบบเถรวาทผสมอยู่ด้วยเช่นกัน ดังปรากฏหลักฐานพยานวัตถุของพระพุทธรูปเถรวาทแบบทวารวดีที่พบอยู่ทั่วไปในเมืองไชยา สอดคล้องกับ สมพงษ์ สันติสุขวันต์ ระบุว่า พุทธศตวรรษที่ 10-12 พระพุทธรูปเถรวาทจากศูนย์กลางลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาได้แผ่ไปถึงภาคใต้มีผู้นับถือมาจนถึงพุทธศตวรรษที่ 13-14 พระพุทธรูปสมัยทวารวดีที่แพร่หลายไปในทุกภาคของประเทศได้ทั้งร่องรอยไว้ทั้งด้านสถาปัตยกรรม ประติมากรรม เช่น ชากสลุบ ธรรมจักรศิลาพระเจดีย์ พระพิมพ์ พระพุทธรูปตลอดจนหลักฐานจารึกเกี่ยวกับหลักธรรมในพระพุทธรูปที่สำคัญและเป็นที่ยอมรับในสมัยทวารวดีจารึกคาถา เย ธมมา หัวใจพระพุทธรูป อริยสัจ 4 ปฏิจจนสมุปบาทเป็นอาทิ (สมพงษ์ สันติสุขวันต์, 2550)

ภายหลังเมื่ออาณาจักรศรีวิชัยล่มสลายลงได้รับเอาพระพุทธรูปแบบลังกาวงศ์เข้ามาแทน ซึ่งต่อมากลางพุทธศตวรรษที่ 24 ก็ได้มีการนับถือพระพุทธรูปแบบสยามวงศ์แทน สอดคล้องกับ เพลงเมธา ขาวหนูนา ระบุว่าราวช่วงพุทธศตวรรษที่ 14-15 ชุมชนโบราณไชยากลายเป็นเมืองท่าและศูนย์กลางศาสนาพุทธมหายานที่สำคัญ ราวพุทธศตวรรษที่ 20-24 เป็นต้นไปไชยามีฐานะเป็นหัวเมืองชั้นตรีของอยุธยา นับถือพุทธเถรวาทลังกา

วงศ์ (เพลงเมธา ขาวหนูนา, 2557) ร่องรอยพระพุทธศาสนาเถรวาทแบบลังกาวงศ์อย่างหนึ่งที่ปรากฏสืบทอดมาถึงปัจจุบันในเมืองไชยาอย่างหนึ่งคือตำแหน่งพระครูรักษาพระบรมธาตุอย่างเมืองนครศรีธรรมราช โดยเมืองไชยามีปรากฏ 2 ตำแหน่ง ได้แก่ พระครูกาแก้ว และพระครูการาม ซึ่งต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้เปลี่ยนเป็นพระครูรัตนมนีศรีสังฆราชาลังกาแก้ว เจ้าคณะเมืองไชยาใหม่ ส่วนพระครูการาม เจ้าคณะแขวงมีสมณศักดิ์เป็นพระครูโสภณเจตสิกการาม เป็นเจ้าคณะอำเภอ สอดคล้องกับ ศาสตราจารย์มานิต วัลลิโกดม ได้กล่าวว่า “พระครูกาแก้ว” นั้นเป็นสมณศักดิ์ของเจ้าคณะเมืองไชยา เป็นประมุขสงฆ์ดูแลรักษาพระบรมธาตุไชยา มี “พระครูการาม” เป็นสมณศักดิ์ของเจ้าคณะแขวง (มานิต วัลลิโกดม, 2530)

ผลจากการศึกษาพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนาในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ทำให้เราได้ทราบถึงพัฒนาการความเป็นมาทางการเมืองและพระพุทธศาสนาในเมืองไชยา รวมถึงอิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่อเมืองไชยาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันดังที่กล่าวมาแล้ว

สรุป

เมืองไชยามีอยู่อาศัยมาไม่ต่ำกว่า 7,000 ปี เคยเป็นที่ตั้งของนครโพธิซึ่งต่อมาได้พัฒนาเป็นอาณาจักรศรีวิชัย ซึ่งชื่อเมืองไชยาปรากฏเป็นครั้งแรกในสมัยอยุธยา จนถึงรัชกาลที่ 7 ได้เปลี่ยนชื่อเมืองใหม่เป็น “เมืองสุราษฎร์ธานี” แต่ศูนย์กลางเมืองไชยาเดิมยังคงใช้ชื่อไชยาอยู่เช่นเดิมเพียงแต่มีฐานะเป็นอำเภอหนึ่งเท่านั้น วิถีชีวิตของชาวเมืองไชยานั้นได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก อันเนื่องมาจากการที่ชาวไชยานับถือพระพุทธศาสนาสืบต่อมายาวนาน แนวคิดและวิถีชีวิตของชาวไชยาจึงล้วนผูกพันสัมพันธ์ซึ่งอยู่กับธรรมะและพระพุทธศาสนาอย่างแน่นแฟ้นทุกขั้นตอนของชีวิตก่อเกิดเป็นประเพณีวัฒนธรรมศิลปกรรมและความเชื่อของชาวพุทธพื้นถิ่นไชยาที่โดดเด่น เช่น พุทธศิลป์สกุลช่างไชยา เพลงตัก เพลงกล่อมน้อง ชักพระ เป็นอาทิ ซึ่งมักจะสอดแทรกด้วยปรมัตถธรรมเพื่อสั่งสอนผู้คนและจรรโลงจิตใจด้วยเสมอ

พระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเมืองไชยา คาดว่าได้เข้ามาตั้งแต่ราวกลางพุทธศตวรรษที่ 2-3 โดยช่วงต้นได้นับถือพระพุทธศาสนาเถรวาทนิกายมหาสังฆิกะเป็นหลัก และเมื่อราวพุทธศตวรรษที่ 9-10 ปรากฏมีพระพุทธศานามหายานร่วมด้วย กระทั่งในยุคศรีวิชัยราวพุทธ

ศตวรรษที่ 13-14 พระพุทธศาสนาหายานแบบตันตระได้รับความนิยมมาก ปรากฏมีการสร้างพระโพธิสัตว์และเจดีย์อย่างมหายานมากมาย เมืองไชยาสมัยนี้มีลักษณะเป็นศูนย์กลางเผยแพร่และเมืองที่ส่งออกพระพุทธศาสนาหายานในดินแดนแถบนี้ ต่อมาในราวพุทธศตวรรษที่ 17-19 ได้รับเอาพระพุทธศาสนาเถรวาท แบบลังกาวงศ์เข้ามาแทน และภายหลังในราวพุทธศตวรรษที่ 20-23 ชาวไชยาได้นำถือพระพุทธศาสนาเถรวาท แบบสยามวงศ์ผสมผสานไปกับลังกาวงศ์ที่มีอยู่เดิมสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

ประเด็นที่ควรทำการศึกษาวิจัยคือ

1. วัฒนธรรมชาวพุทธในเมืองไชยา โดยอาจศึกษาเป็นยุคปัจจุบันหรือโดยรวมก็ได้ ซึ่งคงจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาของอนุชนคลุ่นต่อไปเป็นอย่างยิ่ง

2. การศึกษาอิทธิพลพุทธศิลป์อยุธยาในเมืองไชยา ซึ่งในปัจจุบันพุทธศิลป์รูปแบบอยุธยาที่ปรากฏในเมืองไชน่านั้นยังคงมีปรากฏให้เห็นอย่างสมบูรณ์หลายแห่งในเมืองไชยา ซึ่งมีทั้งรูปแบบไว้อย่างสมบูรณ์และปรับผสมผสานพุทธศิลป์ท้องถิ่นเข้าไปด้วย

เอกสารอ้างอิง

ทิตยาพร มิตรอุดม. (2557). คติพุทธในชุมชนไทยพุทธมรเียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. ใน วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธรรมทาส พานิช. (2529). ไชยาที่ตั่งนครหลวงของอาณาจักรศรีวิชัย. กรุงเทพมหานคร: เจริญรัฐการพิมพ์.

ธิดา สารายา. (2536). (ศรี) ทวารวดี ประวัติศาสตร์ยุคต้นของสยามประเทศ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: เมืองโบราณ.

นันทลักษณ์ ศิริมา. (2555). พระพุทธรูปสกุลช่างไชยา ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 18-21. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ปรีชา นุ่นสุข. (2540). ประวัติศาสตร์นครศรีธรรมราช. นครศรีธรรมราช: สำนักศิลปะและวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช.

- พงศ์ชาติ อินทชุม. (2541). การศึกษาวิเคราะห์ศิลปะบนใบเสมาของวัดในบริเวณแหล่งชุมชนโบราณ พื้นที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระครูอินทปัญญาจารย์ (พุทธทาส อินทปญฺโญ). (2545). แนวสังเขปของโบราณคดีรอบอ่าวบ้านดอน (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: อรุณวิทยา.
- พิริยะ ไกรฤกษ์. (2555). รากเหง้าแห่งศิลปะไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ริเวอร์บุ๊กส์.
- เพลงเมธา ขาวหนูนา. (2557). พัฒนาการทางวัฒนธรรมของชุมชนโบราณ ในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มานิต วลลิโกดม. (2530). ทักษิณรัฐ. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.
- ศรีจักร วลลิโกดม. (2538). ค้นหาอดีตของเมืองโบราณ. กรุงเทพมหานคร: เมืองโบราณ.
- สมพงษ์ สันติสุขวันต์. (2550). การศึกษาวิเคราะห์ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในสมัยทวารวดี. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สุภัทรดิศ ดิศกุล. (2560). ประวัติศาสตร์เอเชียอาคเนย์ถึง พ.ศ. 2000 (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สามลดา.